

LIKUTÉ SZICHOT

לקוטי שיחות

A LUBAVICSI REBBE,
MENÁCHEM M. SCHNEERSON

beszédeinek gyűjteménye

Vájákhél hetiszakasz – Ádár

Próba kiadás

Chábád Lubavics Nevelési és Oktatási Egyesület

2018

5778

Fordította
Kovács Jichak rabbinövendék
Köves Slomó rabbi

Lektorálta
Oberlander Báruch rabbi
Köves Slomó rabbi

© Chábád Lubavics Egyesület
2018

20. szám

Kiadó: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület
1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (36 1) 267-5746
info@zsido.com
www.zsido.com

ISBN 978-963-7533-57-0

Megjegyzés

A főszövegben a szögletes zárójellel jelölt vagy a kisebb betűvel szedett szöveg a fordító kiegészítése.

A számmal jelölt lábjegyzetek az eredeti jiddis kiadás tükröfordításai, a betűvel jelöltek az angol fordításokban lévő lábjegyzetek, illetve a magyar fordítók és lektorok kiegészítései.

Vájákhél – Ádár

Szombat, hétköznapok és Ádár

I.

A „magától” elvégzetett munka

Miért kezdődik másképp az eheti szakasz?

1. Eheti szakaszunk a következő módon kezdődik: „Mózes egybegyűjtötte Izrael fiainak egész községét és mondta nekik: Ezek azok a dolgok, amelyeket parancsolt az Örökkévaló, hogy megtegyétek azokat. Hat napon át végeztessék munka, de a hetedik napon legyen nálatok szentség, szombatok szombatja az Örökkévalónak...”^a

Ezen Tórai verssorokban egy sor olyan tisztázandó részlet és kérdés van, amelyek némelyikével már a kommentátorok is foglalkoztak:

a) Miért fogalmaz úgy a vers, hogy „Mózes egybegyűjtötte”? A legtöbb esetben a Tóra a „Mózes mondta” kifejezést használja, ahogy ebben a hetiszakaszban is néhány sorral később,^b a *miskánban* bemutatandó áldozatra vonatkozó parancsokat illetően.

b) A vers úgy fogalmaz, hogy „ezek azok a dolgok, amelyeket parancsolt az Örökkévaló, hogy megtegyétek azokat”,

de azt már nem részletezi, hogy miket ért az „ezek azok a dolgok” alatt.

A legtöbb kommentátor arra a következtetésre jut, hogy az a *miskánban* bemutatandó áldozatokra utal. Ezen magyarázat azonban nem kellően koherens, mivel később, a negyedik versben éppen ezen parancsot vezetik be a „Mózes mondta” szavak. Ezen első bevezető kifejezés tehát, a „Mózes mondta” szavakat megelőző témára kell, hogy utaljon, nevezetesen a szombat parancsára, amely a „hat nap...” szavakkal kezdődik. Azonban ez az értelmezés is nehézséget rejt magában. A szombat megőrzésére vonatkozó előírást ugyanis már korábban kihirdették, a tíz parancsot isteni kinyilatkoztatásakor, akkor mi értelme lenne ezt itt ilyen hangsúlyosan megismételni?!

c) Mire utal a „szombatok szombatja” kifejezés?

d) Rási úgy értelmezi a szöveget (mint ahogy az a Talmudban, a *Midrásban* és a *Zohárban* is szerepel),¹ hogy a „Mózes egybegyűjtötte a népet” – a Jom kipurt kö-

^a 2Mózes 35:1–2. Rási a 2Mózes 31:51-hez úgy határozza meg a szombatok szombatját, mint a pihentető nyugalmat, annak tökéletes karakterében, szemben az alkalmi jellegű pihenőkkel – pl. a fáradtságból való felépülés végett, vagy amit azért

kapunk mert éppen nincs munka, amit el lehetne végezni.

^b 2Mózes 35:4.

¹ Midrás *Möchiltá*, *Jitro* 2. fejezet eleje. *Zohár* 2:195a.

vető napon történ. Akkor, amikor lejött (másodszor is) a Szináj hegyről.^c

Ebből az következik tehát, hogy kapcsolat van a között, hogy Mózes „egybe-gyűjtötte a népet”, és a között, hogy erre Jom kipurt, az engesztelést jelző napot követően kerített sort, amikor Isten azt mondta Mózesnek: „Megbocsátottam szavaid szerint!” – amely mondattal az arany borjú vétkére utalt.^d Meg kell tehát, hogy értsük mi ez a kapcsolat?

**Munka a megélhetésért:
nem „tenni”, hanem csak hagyni,
hogymegvédjön”**

2. Ahhoz, hogy mindezt megértsük, érdemes mindenk előtt felidéznünk Böl-cseink magyarázatát azzal kapcsolatban, hogy az Írás itt a „hat nap munkája végeztessék el (téászé)” és nem a „végezd el” (táászé)² kifejezést használja. A különbség a kettő között az, hogy a *táászé* – „végezd el” kifejezés aktív részvételre utalna,

ezzel szemben a *téászé* – „végeztessék”, arra utal, hogy a cselekvés önmagától történik meg. A *Midrás Mochiltá* szerint ez a nyelvi fordulat arra utal, hogy „amíg Izrael engedelmeskedik az Örökkévaló akaratának, addig munkájuk mások által lesz elvégezve.”^e

Ez az értelmezés a mennyei áldásként magyarázza ezt a nyelvtani fordulatot. Azonban minden egyes dolognak meg van a maga Isten szolgálatban való tükröződése is. A *téászé* – „végeztessék” elve az Isten-szolgálatban arra utal, hogy a munka, és földi tevékenység, amit a hét hat napján kell végezzünk, nem szabad, hogy minden erőnket és gondolatunkat lekösse, hanem automatikus módon, magától kell, hogy végbe menjen.

„Kezeid szerzeménye” – nem a fejedé!

Egy hasonló utalást találunk az Írás következő megfogalmazásában: „Kezeid szerzeményét midőn eszed, boldog vagy

^c Lásd Rási a 2Mózes 31:18-hoz, 33:11-hez és az 5Mózes 9:18-hoz: Az arany borjú incidense jelentős idővel az előtt történt, hogy a zsidó nép megkapta volna a *miskán* építésére vonatkozó parancsot. *Támuz* hónap 17-én Mózes látta, hogy a zsidó nép az arany borjúnak hódol, a vétek elkövetőit ezután megbüntette. Még ugyanezen a napon (más források szerint 19-én vagy 20-án), újra felment a hegyre, s negyven napot töltött ott, hogy [Isten] irlalmát kérje Izrael számára, majd ezt követően megint visszatért. Rögtön ezt követően kapta utasításba, hogy ismét menjen fel a hegyre, hogy átvegye a második kőtáblákat (2Mózes 34:1-től), ekkor újabb negyven napot és negyven éjszakát töltött fenn (5Mózes 10:10.), amely Jom kipur napjában csúcsosodott ki, *Tisré* hónap 10-ik napján. Jom kipur ezen napján, Isten ismételten megbocsájtott Izraelnek, tökéletes örömben és szeretetben, majd azt mondta Mózes-

nek: „Kérésednek megfelelően megbocsátottam”, majd oda adta neki a második pár kőtáblát. Ekkor Mózes leereszkedett, és a Jom kipurt követő napon parancsba adta Izraelnek a *miskán* építésével kapcsolatos munkálatokat. Lásd még *Midrás Tánchumá*, *Trumá* 8., *Ki tiszá* 31., és *Pökudé* 11., *Széder olám rábá* 6. fejezet; *Lekách tov* a 2Mózes 35:1-hez valamint lásd még Chájim Vitál rabbi kommentárját a *Zohár* 2:224a-hoz, idézi az *Or háháchmá* uo.

^d A „kérésednek (szó szerint szavadnak) megfelelően megbocsátok” kifejezés a 4Mózes 14:20-ban tűnik fel, a kémek vétkére való utalásként, azonban Rási az 5Mózes 9:18-hoz – a *Tánchumá*, *Ki tiszá*:31 és *Pirké dörábi Eliezer*, 46. fejezetével egyezően – a mi kontextusunkkal egyezően használja azt.

² Lásd a kommentárokat ehhez a vershez.

^e Lásd még korábról, *Bo* 18. lábjegyzet.

és jó dolgod van.”³ Ez arra utal,⁴ hogy minden olyan munka, amit testi szükségleteink érdekében teszünk („midőn eszed”), csakis kezeinket és ahhoz hasonló külsődleges szerveinket szabad, hogy elfoglalják. Fejünknek és szívünknek azonban, csakis a Tórával és a parancsolatokkal kell foglalkozniuk.

Amikor pedig ebben a szellemben a „kezed szerzeményét eszed”, akkor „boldog vagy és jó dolgod van”, ahogy azt Bölcsseink is mondták:⁵ „boldog vagy ezen a világon, az leszel az eljövendő világban is.”

Ez tehát a *téászé* jelentése is – a hatnapi munkának mintegy magától kell elvégeződnie: elménk és szívünk nem szabad, hogy foglyul essen a megélhetéssel kapcsolatos tevékenységnek, hanem az csakis a cselekvés szintjén szabad hogy végbe menjen. Sőt még a cselekvés szintjén is csak annyira, amennyire szükséges, az isteni áldások befogadásához.

A megélhetés biztosítója az isteni áldás

A valóság ugyanis az, hogy „megáld majd az Örökkévaló, a te Istened mindenben, amit teszel.”⁶ Nem az emberi tevékenység az, ami a szükségleteinket biztosítja, hanem egyedül az isteni áldás. Persze az isteni áldásnak is szüksége van valamilyen közvetítő csatornára, edény-

re, amelyen keresztül valóságot nyerhet, és éppen ezért van szükség a „mindenben amit teszel”⁷ jelenlétére is. Azonban ez sosem több, mint csupán eszköz. És a mi részünkről, csupán olyan mértékű erőfeszítést ildomos megtenni, ami ezen eszközök létét biztosítja. Az elménk és a szívünk sosem szabad, hogy akár a legkisebb mértékben is rabjául essen a folyamatoknak, olyanmód például, hogy mindenféle furfangot – vagy hasonlókat – alkalmazzunk. Még a cselekvő képességünket is csak annak mértékben szabad használnunk, amennyiben az feltétlenül szükséges.

Aki túzásba viszi olyan, mint „aki újával mutogat a király jelenlétében”

Valójában, a munka semmilyen formája nem kéne, hogy megengedett legyen, hiszen „az eget és a földet töltöm én be”⁸ és „tele az egész föld az Ő dicsőségével”⁹ (más szóval, az isteni jelenlét szó szerint mindenhol ott van, és Isten mindent kitöltő jelenléte biztosítja minden pillanatban létünket és egzisztenciánkat. Ha pedig dolgozunk megélhetésünkért, akkor az úgy tűnhet, mintha nem hinnénk Isten mindenhatóságában). A királyok királya, az áldott Örökkévaló iránti tisztelet [jeleként], semmilyen munkát sem szabadna megengedni, ahogy azt Bölcsseink is megfogalmazták, hogy az, aki csak

³ Zsoltárok 128:2. Lásd *Likuté szichot*, 1. kötet, *Vájécé* 4. bekezdés.

⁴ *Likuté Torá, Slách*, 42d. oldal.

⁵ *Az atyák bölcs tanításai* 4:1; *Brácho*t 8a.

⁶ 5Mózes 15:18.

⁸ Midrás *Szifré* és *Lekách tov* ehhez a vershez: „Azt gondolhatnám, hogy az áldásban akkor részesülhetek, amikor tétlen vagyok, az Írás ezért

is mondja: „mindenben amit teszel”... Lásd még *Zohár* 1:88a: „Fent sem történik semmi, egészen addig amíg lent nem teszünk valamit. A fenti áldásokra csak akkor lelünk rá, ha annak valami alapot szolgáltatunk, az üres semmit tevés azt nem fogja életre hívni...”

⁹ *Jeremiás* 23:24.

¹ *Jesájá* 6:3.

ujjával mutogat a király jelenlétében az a tiszteletlenség bűnét követi el.⁶ Mindazonáltal, a Tóra megengedte, és elrendelte, ahogy azt az Írás is közli, „mindenben, amit teszel” és „hat napon át dolgozzál.”⁷

A Tóra tehát engedélyt adott a munkára, de csak olyan mértékben, amelyben az feltétlenül szükséges, azonban ezen határ átlépése a) azt jelzi, hogy az illető nem realizálja, hogy a fő dolog amely mindennek a forrása az isteni áldás (amint az magyarázatot nyer a későbbiekben, az ötödik bekezdésben) és hogy b) ezzel tiszteletlenséget követ el a Mindenhatóval szemben. Olyan, mint aki az „ujjával mutogat a király jelenlétében”.

Személyes erőfeszítéseink tárgyát csak a Tóra és a *micvák* képezhetik

3. Mindezek tükrében azonban meg kell értenünk, hogy vajon az Írás miért a „szerzeményét” kifejezést használja – „a kezeid szerzeményét.” A közölt feltétel ismeretében, miszerint munkánkba nem szabad bevonni elménket és szívünket, azaz nem szabad abban elmerülnünk, nehezen érthető a szerzemény kifejezés

használata, amely olyasmire utal, amit nehéz munkával szerzünk meg.

Ezt a kérdést egy ismert jelenség alapján fogjuk tudni elmagyarázni. Ismert⁷ az a jelenség, hogy amikor egy feladatot élvezettel végzünk, akkor az nem is vesz bennünket annyira igénybe, még akkor sem, amikor nagy erőket kell mozgósítanunk annak elvégzése érdekében. Más felől azonban, azon munkát, amelynek elvégzése semmilyen örömmel nem jár, már egy kis erőbefektetés után is kifejezetten fárasztónak élünk meg.

Ez a mi kontextusunkban sincs másképp. Az, akit nem tudnak csupán materiális jellegű szükségletei kielégíteni, csak a valóban szükségszerű mértékig fog azokban részt vállalni.

Ha nincs kedvünkre, még a kevés is elfáraszt...

És ugyan, még ezt is az Örökkévaló szolgálatába fogja állítani, úgy hogy azt egy micva teljesítésének is tekinthetnénk, ahogy Bölcseink is közvetlenül micvaként értelmezték a „hat napon át dolgozzál” előírást,⁸ ennek dacára mivel mindeköz-

⁶ Lásd *Chágigá* 5b. [lásd még *Májim rábim* 5636, 86. fejezet]. Lásd még *Igeret hákodes* 24. fejezet.

⁷ *2Mózes* 20:9. Lásd még korábról, *Bo* 18. lábjegyzet.

⁷ Lásd *Károv hásem* 5690 [Szejéfér hámaámárim – *Kuntreszim*, 1. kötet, 210. oldal].

⁸ *Midrás Mochiltá* a *2Mózes* 20:9-hez, idézve Josuá ibn Suiv rabbi a magyarázataiban, *Vájesev* hetiszakaszban, valamint a *Minchá bölulában*. Lásd még *Mochiltá dörásbi* ehhez a vershez: „Csak úgy ahogy Izraelnek meg lett hagyva a szombatra vonatkozó tevőleges előírás, a munka is kötelező számukra.” Ebben a kontextusban már készen megérthetjük a *Midrás Brésit rábá* 16:5. jelentését. [„És az Éden-kertbe helyezte őt hogy dolgozzon

(*löávda*)” – tehát „Hat napon át dolgozz ” (*2Mózes* 20:9.), „*ulesámra* (és őrizd meg)” – azaz „őrizd meg a szombat-napot” (*5Mózes* 5:12.)] (egy ettől különböző interpretáció a *Szifré*-ben az *5Mózes* 11:13-hoz [ahol ezen két szó a Tóra tanulására és a parancsolatok megőrzésére való utalásként van jelen]). Lásd még *Avot dörábi Nátán* 11:1.; *Náchmánidész* a *3Mózes* 25:3-hoz; és *Kuntresz umáján* 19. fejezet.

Ez a „[a mesteremberek nem kelhetnek fel a tudósok előtt, míg munkájukkal vannak elfoglalva]” (*Chulin* 54b.; lásd ott Rási és *Toszáfot* [ezen szó jelentését fejtegetve, mert fontos meghatározni ezen szabályozás kontextusát]).

ben mégiscsak materiális jellegű dolgokban vállal részt, valódi érdeklődést és élvezetet nyilvánvalóan pedig nyilván csak közvetlen parancsolatokban lel, így háta materiális jellegű dolgokban való részvétele mégis csak kényszerű.

Így tehát, tekintetbe véve, hogy még ezen minimális mennyiségű anyagi munkát is csak kényszer hatására teszi, és kizárólag cselekvő készségét veti latba, bármi nemű külön személyes erőfeszítés meghozatala nélkül, így hát tekinthetjük úgy, mintha ezen munka tulajdonképpen magától végeztetne el. Sőt, a materiális dolgokban való kényszerű részvállalás olyan mértékig „nem kenyeré”, hogy alig várja a pillanatot, hogy feladatát teljesítse, hogy aztán a Tórának és a *micvá*knak adja át magát. Így tehát érthető, ha még ezen minimális mennyiségű munka is lefárasztja.

A szombat megfelelő megélése a hét közbeni attitűd függvénye

4. Fentiek alapján érthetővé válik tehát a „hat napon át legyen a munka elvégezve (*téászé*), és a hetedik nap legyen...szom-

batok szombatja” vers egyszerű síkon való jelentése: annak érdekében, hogy a szombat olyan legyen, amilyennek lennie kell, hat hétköznapnak is olyannak kell lennie, hogy a munka – a fentiek szellemében – „magától”^k végeztessék el.

Ne kelljen „kiszakadni” a hétköznapokból...!

A törvény előírja, hogy szombaton a munkánkhoz úgy kell viszonyuljunk, mintha azt már beteljesítettük volna.⁹ Ha valaki a hétköznapok alatt nagyon rabjává válik a munkájának, akkor ha eljön a szombat, mintegy ki kell szakítsa magát a hétköznapokból ahhoz, hogy átadja magát a Tórának és a parancsolatoknak, annak „hogy érezhesse a király dicsőségét.”¹ Mindeközben azonban idegen gondolatok hatolnak az elméjébe, mind olyanok, amelyek hétköznapi tevékenységéhez kapcsolódnak, és még olyanok is amik pedig egyébként teljesen idegenek tőle.^m „A bűnös arra ítéltetik, hogy ilyen helytelen dolgok hatoljanak gondolataiba;”¹⁰ ugyanis „az ajtó kinyitásával, már meg is tett egy lépést, hogy azok bemen-

^k Lásd még *Ávodá záró* 3a: „Az, aki veszi a fáradságot, hogy szombatra készülődjön, ehét is szombaton; de az, aki nem készült szombatra, mit is tudna enni szombaton?”

⁹ Az Álder Rebbe *Sulchán áruchja*, *Orách chájim* 306:21. [Lásd még *Möchiltá* és Rási a 2Mózes 20:9-hez.]

¹ Lásd még *Igeret hákodes* 24. fejezet.

^m Lásd még *Midrás Möchiltá* és Rási a 2Mózes 20:9-hez – feljebb idézve, 9. lábjegyzetben: Amikor bejön szombat, úgy kell tekints minden munkádra, mintha azok már mind elvégeztettek volna, így nem fogsz egyáltalán a munkádra gondolni.

¹⁰ Lásd *Derech chájim*, 3. fejezet. [„A Zohár mondja, hogy a vétkes arra ítéltetik, hogy gondolatai zavartak legyenek... Ez nem csak azokra vonatkozik, akik valódi vétkek elkövetésében találtak vétkesnek, de azokra is akik tudatosan vetették le magukról a mennyei uralom terhét... a *rásá* kifejezése ugyanis olyan valakire utal, aki nem törődik az isteni uralom terhével...” Lásd még *Zohár* 2:245b. és annak interpretációi a *Keter sém tov* 227. és 387. fejezeteiben, valamint a *Mezericzi Mágid Likuté ámárimjának* a 4., 47. és 84. fejezeteiben.]

jenek rajta.ⁿ Ebből fakadóan pedig képtelen helyesen megélni a szombatot.^o

„Szombatok szombatja” – a hétköznapi is szombat

Ha azonban jelen van a „hat napon át végeztessék (téászé) munka”, akkor „a hetedik nap pedig legyen...szombatok szombatja” is teljesül, azaz a szombat spirituális fénye fogja áthatni. Sőt, a „szombatok szombatja” – szombat megduplázott kifejezése által leírt állapot fogja beragyogni lényét: míg hétközbenei attitűdjét a *téászé*, tehát az automatizmus fogja jellemezni, az egész hét a szombat spirituális szintjén lesz.¹¹ Ehhez képest emelkedik szombat szentsége által az a szombatok szombatja spirituális szintjére (amely feloldja a feljebb felmerülő harmadik kérdést).

Ez egyben a második kérdést is megválaszolja: a parancsolat („ezek a szavak...”) nem a szombatra utal, hanem arra a folyamatra, amin keresztül elérhetjük az előírt szombati állapotot.

Modern bálványimádás

5. Ezek alapján már érthetővé válik az „És Mózes egybegyűjtötte...Hat napon át végeztessék munka” és a Jom kipurt követo nap között fennálló kapcsolat. Ne-

vezetesen, hogy mindez az arany borjú vétkéből valló megtisztulással kapcsolatos.^p

Maimonidész kifejti,¹² hogy a bálványimádás filozófiája azon a téves premisszán alapszik, hogy az isteni energia kiáramlása a „bolygókon és csillagokon” – tehát a természet erőin – keresztül történik, amint írva van „a nap érlelte termésének drágaságával, mint a hónapok hajtásának drágaságával.”¹³ A bálványimádók elismerik, hogy a csillagok és a bolygók csupán közvetítő szerepet játszanak, mindazon által Istenre úgy utalnak mint az „istenek Istenére”;^q tehát ezen közvetítőket is aktív aktoroknak tekintik. A valóság azonban az, hogy őket nem szabad szolgáltni, ugyanis nem többek mint csupán „fejse a favágó kezében.”^r Más szóval, mivel nincsen szabad akaratuk, nem többek paszszív közvetítőknél.

A megélhetés ajnázása, átvitt értelemben bálványimádás

A haszid filozófia¹⁴ kifejti, hogy egy bizonyos finom, artikulált szinten, a megélhetés ügyeiben való túlzott elmerülés és számítás, szimbolikusan ugyancsak bálványimádásnak tekinthető – Isten óvjon tőle! Ez az attitűd ugyanis azt fejezi ki,

ⁿ Lásd még *Szifré* és Rási az *5Mózes* 22:23-hoz: „Egy rés a falon már a tolvajt csalogatja...” Azzal, hogy veszélynek teszi ki magát, már meg is tett egy lépést annak irányába.]

^o Lásd még korábról k lábjegyzetben.

¹¹ Lásd *Sábát* 119a. *Zohár* 3:29a. *Tikuné Zohár* 21:46a.

^p Lásd *Midrás ágadá* és *Lekách tov* a *2Mózes* 35:1-hez.

¹² *A bálványimádás szabályai* 1. fejezet [lásd még

korábról, *Ki tisztá* 12. bekezdés].

¹³ *5Mózes* 33:14. [Lásd ott Rási, hogy néhány gyümölcs a napfénynek való kitettsége által édesedik, mások pedig a Hold által érnek.]

^q *Mónáhot* 110a. Lásd még korábról, *Ki tisztá* gg lábjegyzet.

^r Lásd még korábról, *Ki tisztá* ee lábjegyzet.

¹⁴ Lásd *Likuté Torá, Ácháré* 27c. oldal. *Májim rábim* 5717 [4. fejezet; *Kuntresz máámárim*, 55. oldal.]

hogy az illető a földi dolgokban való részvételt, amely valójában csupán passzív közvetítő, önmagában való értéknek kezeli. Annak dacára, hogy hiszi, hogy „az Örökkévaló az te Istened megálld majd téged...”, mindazon által a földi elfoglaltságokat is becsüli, és ezért az eszével is elmerül az üzleti, megélhetési ügyekben – ez pedig már a földre borulással, és főhajtással egyenlő. Sőt, hatását tekintve ez bizony még rosszabb is annál: a fő meghajtása csupán egy fizikai aktus,^s míg ebben az esetben a fej még az aktus belső, spirituális szintjén is meghajol, intellektusát egy közvetítőnek alávetve, csak mert azt egy jelentős, számottevő dolognak értékeli.¹⁵

Más szóval, a „hat napon át – aktívan – dolgozz (*táásze*)”, a megélhetési munkának a felértékelésében gyökeredzik. Ha azonban szem előtt tartanánk a valóságot, mégpedig hogy az nem több, mint „egy fejsze, a favágó kezében”, akkor nem merülnénk el fejestül a megélhetés munkájában, hanem bizony a *téászé* szellemében viseltetnék – amikor is a munka, mintegy magától elkészül.”

Ez egyben magyarázatot ad arra is, hogy a fent említett pozitív hozzáállás miért eredményezi a „*téásze*” állapotát, tehát hogy a megélhetés mintegy magától történjen. Életünk ilyen jellegű vezetése ugyanis abban a tudatban történik, hogy tudatában vagyunk annak, hogy nem erőfeszítéseink biztosítják a szükségleteinket, hanem azok csupán előse-

gítik azokat, amelyek egyébként magától „az Örökkévaló, a te Istened áld majd meg téged” – áldásból áramolnak ránk, szinte automatikusan.

Ez pedig egyértelművé teszi a kapcsolatot a „Mózes egybegyűjtötte” és „Jom Kipur másnapja” között: Ugyanis a bálványimádás bűnének jóvátétele, csak is az által a paradigma által valósulhat meg, amely a „Hat napon át *végeztessék* munka” – „mintegy magától” jegyében történik.

Isten szolgálat alázatból és nem a „jutalom fejében”

6. A „magától”, tehát az automatizmus útján meghozott erőfeszítés elvét egy magasabb spirituális szinten is fellelhetjük, tehát nem csak az anyagi dolgokban való részvétellel, hanem bizony az Isten-szolgálatban is. Azon a szinten pedig a *téászé*, tehát az automatizmus, szintén az arany borjú vétkének a kijavítására hivatott.

Ez a következőt jelenti:

A Misna¹⁶ tanítja: „Ne legyetek olyanok, mint azok a szolgák, akik urukat a jutalom fejében szolgálják.” Létezik az istenszolgálatnak egy olyan formája, amelyben a Tóra tanulása és a parancsolatok megőrzése teli van örömmel és élvezettel. Mivel érezzük a bennük levő szépséget és értéket, ezért tanuljuk és tarjuk a Tórát és a parancsolatokat. Ez a fajta szolgálat azonban még mindig a „jutalom fejében szolgálják” kategóriájába esik.

^s Még ezen a külsődleges szinten történő, fizikai leborulás a bálványimádáshoz, is minden körülmények között tiltott, még akkor is ha egyébként a bálványt ezzel nem a szokásos módon imádták.

Lásd *Szánhedrin* 60b.; Maimonidész, *A bálványimádás törvényei* 3:3.

¹⁵ Lásd még korábban, *Ki tisztá* 12. bekezdés.

¹⁶ *Az atyák bölcs tanításai* 1:3.

Az eszményi Isten szolgálat az, amikor „nem szándékoznak jutalmat kapni annak fejében”, tehát amikor nem bármi jellegű örömtől hajtva, hanem a *kábálát ol* alázatának szellemétől áthatva, Isten uralmának a terhét felvállalva, az isteni akarat teljesítésének a szándékában teljesítjük a Tórát és a parancsolatokat.

„Nyisd ki nekem a tű fokának mértékében!”

Ez utóbbit hívjuk úgy, hogy „erőfeszítés önmagától”.

Az egyik oldalról ez valóban erőfeszítés: mivel ezen Isten-szolgálat alapját nem a személyes örömszerzés és élvezet nyújtja, az bizony az emberi oldalról is erőfeszítést igényel, mint már feljebb az említéstest került.

Ugyanakkor, mintegy önmagától végbe megy: a személyes érzéseken és örömkönon alapuló Isten-szolgálat ugyanis hibázáshoz vezethet. Általa ugyanis arra a következtetésre juthatunk, hogy ezen eredményeket saját erőfeszítésünknek és kezünk erejének érdemében értük el, azaz jó képességeinknek és nemes jellemvonásainknak a következtében. Ezért tanuljuk a Tórát és adakozunk (amely felér a parancsolatok kollektívájával^{s*})

stb. Más szóval, tetteinket a *táásze*, azaz a (aktívan) „cselekedd meg” esetének értékeljük. Ezzel szemben, amikor tetteinket a *kábálát ol* motiválja, belátjuk, hogy az igazság az, hogy eredményeinket nem saját erőnknek, hanem az isteni közreműködésnek köszönhetjük – a *téászé*-nek, amikor magától végeztetik el a munka.

Bölcseink írásaiban van egy mondás,¹⁷ ami a következőt tanácsolja: „nyisd ki nekem a tű fokának mértékében, én meg a csarnok kapujának szélteben fogom kitárni neked.” Bármi, amit az ember megtesz, az bizony nem több mint a tű foka, mert az érdemi hatás az Felülről érkezik – „én meg kitárom.”

A valóság az, hogy még a *micvák* teljesítésére való felkészülés is Istentől érkezik, amint azt Bölcseink kommentárja is kifejezi a vershez:¹⁸ „Ki előzött meg valamivel, hogy fizessek?... Ki készített nekem korlátot,^t még mielőtt tetőt adtam volna neki?...Ki készített kedvemért ciceszt, még mielőtt tálitot adtam volna neki?...”^{18*}

Ebben az értelemben tehát, ez hívható a *téászé*, azaz az „önmagában” Isten-szolgálatának (mint feljebb említettük fizikai kontextusban, összhangban a második

^{s*} A *cödakában* minden egyéb *micva* benne foglaltatik, mint azt az 5Mózes 6:25. mondja. Lásd *A tévelygők útmutatója* 3:53.; *Májim rábim* 5636, 110. és 201. fejezetek.

¹⁷ Számos haszid filozófiai szöveg idézi ezt a Bölcsék nevében, habár az általunk elérhető forrásokban, azok másként szerepelnek. *Likuté Torá*, *Korách* (55a. oldal) idéz különböző változatokat – ezek a Midrás *Sir hásirim rábában* találhatóak az *Énekek* 5:2-höz; *Jáلكut Simoni* ehhez a vershez;

és *Zohár* 3: 95a. – majd arra jut: „Máshol (a Bölcsék) azt mondták: „És én kinyitom neked akkorára, mint a nagy csarnok bejárata”; majd folytatja külön ennek a változatnak az értelmezését. Lásd még Midrás *Psziktá rábá* 15. fejezet; *Psziktá dórábi Káháná*, *Háchodes* kezdődő részben.

¹⁸ *Jób* 41:3.

^t Azon *micvára* utalva, hogy a tetőre korlátot kell emelni, 5Mózes 22:8.

^{18*} Midrás *Vájikrá rábá* 27:2.

magyarázattal). Ebben az esetben tudjuk, hogy semmit sem saját munkánk érdemében értünk el, mivel az nem volt más, csupán egy eszköz, egy csatorna arra, hogy „Én majd kitárom neked,” ahhoz, hogy minden „önmagában” érkezzen.

Az arany borjút és Tudás fájának gyümölcsét az önzés motiválta

7. Fentebb már kifejtésre került, hogy az „önmagában” módján meghozott erőfeszítés, a spirituális valóságban az arany borjú vétkének a megtisztítását szolgálja. Ez könnyen érthetővé válik azon tétel kontextusában, hogy az arany borjút vétke egyezik a tudás fájának a vétkével. Bölcsseink ennek értelmében mondták, hogy a tudás fájának a vétke erkölcsi tisztátalanságot hozott a világra, amely csak a Tóra adáskor távolíttatott el, de az arany borjút vétkének elkövetésén keresztül, az ismételten visszatért.¹⁹

Az önzés helyretétele az alázaton keresztül történhet

A tudás fájának a vétke az *én* önző érzésének a lehetőségét jelzi, amint írva van „És látta az asszony, hogy jó a fa eledelre és hogy gyönyörűség az a szemnek” –

tehát személyes élvezetet talált benne.²⁰ Ennek a kijavításának ebből fakadóan az „önmagában” módján meghozott erőfeszítésen keresztül kellett megtörténnie: nem az elégedettségből, eredmények vagy öröm formájában megjelenő motiváció érzéséből, hanem a *kábálát ol* alázatának erőfeszítésén keresztül; valamint az „erőfeszítése és keze ereje okozta gyarapodását,” tévHITE helyett, az „önmagában” attitűdjének kell jelen lennie Isten-szolgálatában.

Egybegyűjteni az egység állapotába

8. Ez magyarázatként szolgál arra vonatkozólag is, hogy az Írás miért úgy fogalmaz, hogy „És Mózes egybegyűjtötte Izrael fiainak egész községét,” és nem úgy, hogy „És Mózes mondta.”

A gyülekezés Jom kipur, a jóvátétel napját követően volt, ugyanis az egyfajta jóvátételként szolgált az arany borjút vétkére vonatkozólag. Ez a bűn hozta vissza a világba a tudás fája vétkének a tisztátalanságát, a világot pedig vissza kellett vezetni a bűne előtti állapotának a szintjére, „a világ teljességben teremtett”^u állapotába. Ennek az volt a célja, hogy legyen „egy nép a földön”,^v tehát hogy a világot „magán területté” *rösut hájáchiddá* formálják, egy egységes világgá,^w hogy ez

¹⁹ *Sábát* 146a. *Zohár* 1:52b. Lásd még korábbról, *Trumá* 3. bekezdés.

²⁰ *1Mózes* 3:6. Lásd *Báti lögáni* 5710, 5. fejezet.

^u *Midrás Brésit rábá* 14:7.; lásd még ott 12:6.

^v *2Sámuel* 7:23.; *1Kronikák* 17:21. Lásd még *Igeret hákodes*, 9. fejezet.

^w A fizikai világ a pluralizmusnak a valósága, amelyben számos dolog tűnik fel, s viselkedik úgy, mintha az istenségtől és másoktól elkülönülten

létezne. Ebben az értelemben a világ *rösut hárábim*, azaz megannyi entitás lakóhelye. Az ember feladata az, hogy megértse, valamint egy adott módon valósággá tegye a világegyetem minden szintjének belső egységét, *monizmusát* – hogy azt *rösut hájáchiddá* alakítsa, egy „magán területté”, az Egynek a helyévé. Lásd *Tánjá* 33. fejezet vége. Lásd még *Tikuné Zohár* 24:69a. és (*Kiszé melech* ott, 5. lábjegyzetben) *uo.* 30:73a. (és *Kiszé melech* ott, 4–5. lábjegyzetekben).

által létesítsenek hajlékot az Örökkévalónak, a mi alanti, materiális világunkban. Azáltal, hogy a fizikai létezők váljanak az isteni egység és esszencia lakhelyévé. Ezért fogalmaz úgy a vers, hogy „Mózes egybegyűjtötte”, mert minden létezőt, teremtményt egybegyűjtött, hogy általuk a végső egységet hozza létre.

Tér, idő, lélek

Tekintettel arra, hogy a zsidó filozófia minden felosztható a *világ*, az *év* és a *lélek* aspektusaira,^x szövegünk mindezen kategóriákat felsorolja:

1) az „ezek a szavak” a harminckilenc szombaton tiltott munka kategóriára utal²¹ (amelyek minden *világi* dolgot magukban foglalnak) és „...mind a ti lakóhelyeitekén”^y – a *hely* (azaz a *világ*) kollektívájára utalnak;

2) „Egész Izrael községe” – a *lélek* általános elvét foglalja magában;

3) és a „hat napon át végeztessék munka és a hetedik napon... szombatok szombatja” – az *idő* (azaz az *év*) általános elvére utal.

Mózes képessége minden zsidóban megvan

Mózesnek meg volt azon képessége, hogy a végső egység megalapozása érdekében mindent egybegyűjtsön, mivel Mózes volt az első *smítá*ból származott.²² Úgy, hogy túl mutatott a világok spirituális leágazásán.^z Ez a mózesi képesség azonban minden zsidóban jelen van, a benne rejlő „mózesi-szikra” útján (amint azt a *Tánjá*²³ magyarázza az „igen, Mózeshez viszonyítva egy kis dolog” kontextusában.)

^x A „világ”, „év”, és „lélek” a *Széfer jöcirá* kulcs fogalmi (lásd ott 3:3-tól). Általában véve, ezek a világ tér („világ”), idő („év”) és élet vagy élet erő („lélek”) alap koncepcióit jelzik. Lásd *Likuté Torá, Chukát* 64a. oldal; uo. *Háázinu* 74d. oldal és *Sir* 7b. oldal.

²¹ *Sábát* 70a. [Lásd később még a cc lábjegyzetet.]

^y *2Mózes* 35:3.

²² *Torá or, Smot* 51d. oldal. [Lásd a következő lábjegyzet].

^z Mózes lelkének a gyökere a *tohu* ősi világában van, így lelkét az „első *smítá*nak (hét év)” is hívják, ami megelőzte a világok spirituális leágazásának a folyamatát, azon teremtő folyamatot, amely az anyagi világ megteremtésében csúcsonosodott ki. A világok leágazásának a folyamata a „*tikun* világa,” vagy más szóval a „második *smítá*.” Mózes lelke a „vízből merítettett” (*2Mózes* 2:10.), azaz a „*tohu* világából”, és a „*tikun* világába” tétetett le ezt követően, annak érdekében, hogy különleges képességei segítségével – amelyeket eredetének a

forrása érdemében birtokolt – segítse ezen utóbbi tökéletesítését. Lásd még korábbi, *Tecáve* dd lábjegyzet és szintén ott, a 11. lábjegyzet vége.

²³ *Tánjá*, 42. fejezet.

[A *Tánjá* itt a *Brácho*t 33b-t idézi: „Most pedig Izrael, mit kíván az Örökkévaló, a te Istenedtől; minthogy féljed az Örökkévalót, a te Istenedet” (*5Mózes* 10:12.). Talán a félelem ilyen kis dolog lenne? Igen, Mózes esetében az valóban kis dolog volt.

A Talmud válasza egy nyilvánvaló kérdést vet fel: az Írás akkor miért úgy fogalmaz, hogy „mit kíván...tőled” és nem úgy, hogy „mit kíván...Mózesztől”. A Rebbe ezt a következő módon oldja fel: Izrael házának minden egyes lelke magában foglal valamit Mózes minőségéből, ami Mózes lelkének a gyökeréből táplálkozik. Ennek a ténynek a tudása, már minden zsidó számára készen elérhető dologgá teszi az Isten félelmet. Lásd még *Tánjá*, 44. fejezet; és még korábbi, *Tecáve* 11. lábjegyzet.]

Amikor ezen potenciált aknázzuk ki, a teremtés végső szándékát fogjuk valóra váltani: a világ vissza fog térni a bűn előtti állapotába, „a világ teljességben teremtett” állapotába – a tökéletességébe, amely az eljövendő világban fog manifesztálódni.²⁷ Bölcsseink jegyzik meg, hogy Szombat parancsolatának az elő-

írása közvetlen a *miskán* felépítésével kapcsolatos előírások után tűnik fel,^{aa} mintegy jelezve, hogy ezen típusú Isten-szolgálat fog elvezetni a Harmadik Szentély felépüléséhez, mihamarább, még a mi napjainkban.

(5712–1952. *Vájákhél* szóval kezdődő máámárból)

²⁷ Midrás *Brésit rábá* 12:6.; lásd még ott 14:7.

^{aa} Lásd még *Midrás Mőchiltá* és Rási a *2Mózes* 31:13-hoz és 35:2-höz.

II.

„Hat napon át dolgozz...!” – a munka spirituális kötelesség

Minden munka

az isteni hajlék felépültét segíti

9. „Ezek a szavak...”^{bb} – a Talmud ezen versből eredezteti, hogy harminckilenc munka tevékenység van, ami tiltott szombaton.^{cc} A Talmud²⁴ azt is közli, hogy a munka minden olyan formája, amely szerepet játszott a *miskán* felépítésében, munkának számít, és tiltott szombaton.

Mivel a harminckilenc szombati munkatípus a *miskán* munkáiból ered, világos, hogy a kettő kapcsolódik egymáshoz. Ugyanis közismert gondolat, hogy a Tórában lévő származékos tanítások nem véletlenszerűek, hanem maga a téma, amely a tanítás alapjául szolgál, valamint a származékos tanítások, eszenciájukat tekintve azonosak.

A kapcsolat a harminckilenc fajta szombati munka és a *miskán* munkája között kétrétű:

a) a harminckilenc fajta munka a *miskán* munkálataiban gyökeredzik, azaz minden munka fajta spirituális értelemben a *miskán* munkáiból származik;

b) ennek következményeként minden

fajta munka, nem csak a parancsolatok, hanem még a profán jellegűek is, a *miskán* építéséhez hasonló célt kell hogy szolgáljanak. Olyat, amely segíti Isten hajlékának és lakozásának a megalapozását, amint azt az Írásvers is tudatja: „minden útjaidban ismerd meg őt.”²⁵

A munka minden pillanat lehet isteni

10. Ez magyarázatként szolgál azon elvre vonatkozólag is, hogy azokon a napokon, amikor a munka megengedett, megannyi dolgot minimalizálunk – mint például a Tóra olvasását, a plusz imarészt – annak érdekében, hogy ne csökkentsük, a számunkra elérhető munka időtartamát.²⁶

Sőt, Bölcseink mondták, hogy a „hat napon át dolgozz” vers, valójában arra utal, hogy tevőlegesen micva a hétköznapi munka.²⁷

Spirituális *miskánt* építünk

Fenti kérdésre a válasz, az előbb közölt tétel fényében érthetjük meg: mivel a munka minden formája, a *miskán* létrehozásának a célját szolgálja, a munka

^{bb} 2Mózes 35:1.

^{cc} Lásd *Sábát* 70a. és 97b: *Éle hádvárim* (ezek a szavak); az *éle* szó héber betűk szerinti számértéke 36, a *dvárim* (többes szám) a 2-öt jelzi, a *há-dvárim* pedig ennek a kiterjesztése, amely 2-ről 3-ra növeli azt. Együttesen véve tehát ez a két szó a 39 fajta szombaton tiltott munka tevékenységre utal, ahogy az Mózesnek adatott a Szinájon. A Jeruzsálemi Talmud, *Sábát* 7:2. (idézve és magyarázva még korábról, *Bo* 11. bekezdés; lásd ott) ugyanezt

a hagyományt eredezteti az *éle* szóból, azzal a különbséggel, hogy a héber kifejezés utolsó betűjét *héról chetre* változtatja, amely által a szó számértéke is megváltozik, 36-ról 39-re.

²⁴ *Sábát* 96b.; *Bává kámá* 2a.

²⁵ *Példabeszédek* 3:6. [Lásd még korábról, *Jitro* y lábjegyzet.]

²⁶ Lásd *Bráhot* 16a.; *Mögilá* 22b.; *Kidusin* 33a.

²⁷ Lásd még korábról, 8. lábjegyzet.

önmagában véve is egy *micva*, és ennek megfelelően az embernek folyamatosan meg kell magát erőltetnie, hiszen „az ember munkára született.”²⁸

Az alapvető különbség általában véve a világ és a *miskán* között, csupán a valóság és a potenciál közti eltérés: a *miskán* a valóságban is lakhelye az istennek, míg a világ csupán potenciálisan válik *miskánná*.

Ennek értelmében tehát minden egyes pillanatot ki kell használnunk a megfelelő munkára, ami – ahogy azt a mondas őrzi – a potenciált váltja valóságra. A „minden útjaidban ismerd meg őt” útmutatása, így életünk minden pillanata érvényesülni tud.

(5718–1958. *Purim szichájából*)

²⁸ *Jób* 5:7.

III.

Ádár – A korlátlan öröm hónapja**Áv hónap gyásza és Ádár hónap öröme**

11. „Ádár beköszöntével fokozódik az öröm.”

A Misna²⁹ eredendően azt tanítja, hogy „Áv kezdetével mérséklődik az öröm”. A Talmud³⁰ ezt azzal kommentálja, hogy „csak úgy, ahogy Áv elején mérséklődik, Ádár elején növekszik az öröm.”

Ezen megjegyzés két olyan premisszát von maga után, amelyek látszólag ellent mondanak egymásnak:

a) A „csak úgy mint...” kifejezésből az következik, hogy az „Áv kezdetével az öröm mérséklődik” szabálya a meghatározó alapelv, hiszen valójában a Misnában is ezen elv kerül explicit megfogalmazásra. Az „Ádár kezdetével az öröm fokozódik” szabálya azonban nem több mint egy párhuzamból levont következtetés, amelyet az eredeti Áv hónapra vonatkozó alapelvből tanulunk.

b) A gyakorlatban azonban azt tapasztaljuk, hogy az Áv hónap örömeire vonatkozó mérséklődés nem mindent átfogó. Nem minden területen mérsék-

lünk ugyanis; az öröm bizonyos formái még Áv hónapban is megengedettek.³¹ Az Ádár hónapban megkezdődött fokozott örömmel ezzel szemben nincs semminemű korlátja, sőt azt egészen addig lehet fokozni, hogy „ne tudjon különbséget tenni az áldott Mordecháj és az átkozott Hámán között.”³² Eddigiek alapján azonban felvetődik egy kérdés: ha tudjuk, hogy az Ádár beköszöntével fokozódó öröm elve, az Áv hónap kezdetére vonatkozó alapelvből ered, ahogy ezen relációt a Talmud is kifejezi a „csak úgy, mint” szavakkal, akkor miként lehet az eredetizett dolog mértéke az eredetiét meghaladó?

Mindnyájunk egyetemes kötelessége: megélni az örömet

12. A kérdésre van egy egyszerű magyarázat: Az örömmel mindig jelen kell lennie, még Áv hónapban is, még pedig a „szolgáljátok az Örökkévalót örömmel”³³ parancsolata miatt, amely utasítás minden időben fennáll. Ha tehát még ezen túl is fokozni kell az örömet, akkor

²⁹ Táánit 26b.

[Áv hónapban „az öröm mérséklődik” az ebben a hónapban, a Tisa böÁvkor (Áv hónap 9-én) bekövetkezett csapások tükrében, amely magában foglalja mind az első mind a második Szentély pusztulását; lásd itt a Misnában.]

³⁰ Uo. 29a.

[Ahogy Áv hónap balszerencsésnek bizonyult Izrael számára, úgy Ádár a jó szerencse és a boldogság hónapjának, Purim csodájának a tekintetében.]

³¹ Lásd Sulchán áruch, Orách chájim, 551:2; Bájit

chádás (Bách) a Turhoz, 551. fejezet eleje, ávál kezdő szóval [első lábjegyzetének közepén]. A Mágén Ávrahám kommentárja ugyanerre, 1. [azt taglalva, hogy „semmi öröm sem megengedett...”] további megfontolást igényel.

³² Lásd Mógilá 7b.; Sulchán áruch, Orách chájim 695:2: „Az embernek Purimkor egészen addig a szintig kell megittasulnia az örömtől, hogy ne legyen képes megkülönböztetni egymástól az „átkozott Hámánt és az áldott Mordecháját.”

³³ Zsoltárok 100:2. Lásd még Zohár 1:216b.

érhető, hogy az fokozódik és korlátok nélkülivé válik. Az öröm mérséklésének ezzel szemben vannak határai, ugyanis, az örömmel bizonyos formái még ekkor is fennállnak, különösen a „szolgálatok az Örökkévalót örömmel” utasításának a látószögéből.

Az Örökkévaló lakhelyén muszáj, hogy legyen öröm

Ezen elv mélyebb jelentése, összhangban van a *máámárban*³² taglalt premiszásával: végső célunk, hogy valóra váljon „az áldott Örökkévaló szándéka, hogy lakóhelyet kívánt magának az alanti világokban,^{3f} tehát a mi alanti fizikai világunkban. Amikor egy ember lakik a lakóhelyén, akkor ő teljes lényében van abban jelen. Ez tehát a jelentése az Örökkévaló „lakhelyének az alsóbb világokban” is – ez azt jelenti, hogy amikor ez a bizonyos lakhely megvalósul az Örökkévaló – legyen áldott – az ő esszenciájában lesz jelen.

Az Írás mondja: „Erő és öröm az ő

helyén.”^{3g} Isten jelenlétében ott az öröm.^{3h} Az alanti világokban lévő hajlék tehát erőért és öröméért kiált – ugyanis csak ekkor lehet az valóban az ő helye és hajléka.³³

Ez arra is magyarázatként szolgál, hogy miért olyan fontos, hogy mindig örömmel legyünk telve. Persze vannak idők, amikor ezen öröm bizonyos mérséklése van előírva számunkra, mindazon által, még ezekben az időkben is jelen kell lennie egy bizonyos mértékű örömmel, ugyanis Istennek folyamatosan hajlékot kell teremtenünk, minden egyes pillanatban. Ez ugyanis az ember küldetésének a lényege – „Arra teremtettem, hogy (csak) Mesterem szolgáljam.”³⁴ Ezek alapján már érthetővé válik, hogy mindnyájunk feladata, hogy folyamatosan az öröm állapotában legyünk, szó szerint minden egyes pillanatban.

A keserűség az öröm előszobája

13. Az a tény, hogy az ember Isten-szolgálata néha ettől eltér, s az nem mindig az

³² *Ki tiszá 5716* [éppen ezen *szichá* előtt elmondva].

^{3f} *Midrás Tánchumá, Nászo 16*. Lásd *Tánjá 36*. fejezet.

^{3g} *1Kronikák 16:27*. Lásd még *Igeret hákodes 11*. fejezet.

^{3h} Lásd *Zohár 1:180b*: „A *Schíná* nem lakozik ott, ahol szomorúság van, csak is az öröm helyén.” Lásd még *Nicucé orot a Zohár 1:216b*-hez, 2. lábjegyzet; valamint lásd még *Sábát 30b*. Lásd még *Tánjá 31*. fejezet, és a következő lábjegyzet.

³³ Lásd még *Chágigá 5b*. [„Bárki sír az áldott Örökkévaló jelenlétében? Vajon nem mondta Ráv Pápá, hogy az áldott Örökkévaló jelenlétében nincs helye a szomorúságnak, ahogy azt a mondas is örzi: „Ragyogás és fenség előtte, erő és öröm ahol Ő van!” Ezek nem mondanak egymásnak el-

lent: az egyik eset (a sírás) a belső kamrákra utal, míg a másik eset (az öröme) a külső kamrákra. És a külső kamrákban nincs (szomorúság?...”), és más forrásokban ahol azt olvassuk „És a belső kamrákban nincs (öröm)?”, az *Ávodát hákodesben* idézett változat, 3. rész, 57. fejezet.

[Az *Ávodát hákodes* ragaszkodik ahhoz, hogy ez a helyes változat, és a misztikus hagyománnyal összhangban, a belső kamrákba nincs szomorúság vagy bánat, csak is öröm. Lásd még *Zohár 3:15b.*, és *Nicucé Zohár 6*. lábjegyzet uo. valamint *Nicucé Zohár a Zohár 1:163a*-hoz, 2. lábjegyzet.]

Talmudi szövegünk változata habár kifejtést nyer a *Cemách cedeknek a Rösímot ál Échá* című műve 22-23. oldalain, de ez nem a megfelelő hely ennek hosszabb kifejtésére.

³⁴ *Kidusin 82a*.

öröm jegyében zajlik, könnyebben megérthető a *máámárban* kifejtett ugyanazon állítás értelmében. Az isteni hajlékot is ahhoz hasonlatosan építjük, mint amikor egy halandó királynak építünk lakhelyet: először is, el kell távolítanunk onnan minden piszkot és törmeléket, majd ezt követően csinosítjuk ki a házat a díszítő elemekkel, hogy az illő legyen a királyi lakhatásra.

Ez a spirituális szolgálatban is így van. Először a piszkot kell eltávolítanunk, amit a keserűség (*mörirut*)ⁱⁱ útján tudunk megtenni. Ez *Áv* hónap Isten-szolgálata – amikor „az öröm mérséklődik” – hogy eltávolítsuk azon hibákat, amely „vétkeink miatt száműzve lettünk földünkről”. Mindazon által, ez nem több, mint az isteni lakhely előkészítése, annak a valódi megteremtése ugyanis csak az örömon keresztül mehet végbe.

A sötétségen végül mindig felülkerekedik a fény

14. A Talmud tanítja, hogy az öröm fo-

kozódása *Ádár* kezdetével „éppen olyan mint.” Ahogy az már feljebb kifejtésre került, ez azt vonja maga után, hogy az öröm ezen növekedése annak a következménye, hogy *Áv* kezdetével mérséklődik az öröm. Ez a haszid filozófiában magyarázott³⁵ tétel fényében válik jobban érthetővé, nevezetesen, hogy a fény felsőbb rendűsége, magából a sötétségből emelkedik ki. Ezen kontextusban pedig, *Ádár* hónap korlátlan öröme – amely egészen addig fokozódik, hogy nem tud különbséget tenni...” – magából a sötétségből ered; azaz a *szitrá áchrá*^{jj} elnyomásából, a *mörirut* útján, amely a korlátok nélküli örömet idézi elő.

Ez az oka *Ádár* hónap korlátlan örömének is, ugyanis az öröm akkor (*Purimkor*) emelkedett ki a sötétségből.^{kk} Ezért is őrzi az Írás: „Az ország lakosságából sokan zsidókká lettek”:^{ll} az ország lakossága szimbolizálja a három tisztátalan *klipát*, amelyek zsidókká váltak, azaz megtagadták a bálványimádást, és elismerték a teljes Tórárt.³⁶

ⁱⁱ Itt a keserűség (*mörirut*) kifejezést használtuk a szomorúság, levertség vagy melankólia (*ácvut*) helyett. A keserűségnek ugyanis van egy pozitív kicsengésű másodlagos jelentése is; ez egy olyan hangulat, amelyet a kritikus önértékelés generált, ami pedig az önfejlesztéshez vezet. A szomorúság, ezzel szemben kizárólag negatív tartalmú, amely passzivitást takar, és a fejlődés helyett a romlásra való hajlamot. Lásd *Tánjá*, 31. fejezet ezen két állapot közti különbségről, és lásd még ott az 1., 26. és 27. fejezetekben a szomorúság állapotának a kritikáját. Lásd még *Igeret hákodes*, 11. fejezet, és az ezen angol fordításában a lábjegyzetek.

³⁵ *Tánjá* 26. fejezet; *Báti lögáni* 5710, 1. fejezet.

Lásd még *Tánjá* 33. fejezet. Mindezek a források a *Prédikátor* 2:13-mal foglalkoznak: „Láttam én, hogy van elsőbbsége a bölcsességnek a balgaság fölött, a milyen a világhosszág elsőbbsége a sötétség

fölött.”

^{jj} A „másik oldal” a szentséggel szemben; a gonosz oldala. Lásd *Mystical Concepts in Chassadism*, 10. fejezet.

^{kk} Lásd még Midrás *Eszter rábá* 10:14., a *Michá* 7:8-at kommentálva: „Bár a sötétségben ülök, az Örökkévaló fénye van rajtam”: „Egy ízben, amikor Mordecháj az udvarban tartózkodott” (*Eszter* 2:21.); utána „Majd visszatért Mordecháj a király kapujába” (*uo.* 6:12.); ezután „Mordecháj távozott a király színe elől” (*uo.* 8:15.); és végül „A zsidóknak fény és öröm jutott, meg vígság és megbecsülés” (*uo.* 16.). Lásd még Ibn Ezrá az *Eszter* 8:16-hoz.

^{ll} *Eszter* 8:17.

³⁶ *Nödárim* 25a.

[„Az aki megtagadja a bálványimádást, az egész

Ez az Isten-szolgalat idézi elő a fény felsőbbrendűségét, és ezért kell Purimkor addig fokozni az örömet, amíg „nem tud különbséget tenni...”; és az öröm ezen fokozásának a kötelessége *Ádár* hó-

nap egészére fennáll, ahogy azt a mondás is őrzi: „és ez az a hónap, amelyben bánatuk örömmre, gyászuk ünnepre fordult,”^{mm} tehát *Ádár* hónap egésze.

(5716–1956. *Sábát mövorchim*
Ádár szichájából)

Tórát fogadja el.” Lásd még *Mögilá* 13a.: „Bárki aki megtagadja a bálványimádást, *jehudinak* – zsidó-

nak – nevezetik.”]

^{mm} *Eszter* 9:22.

TARTALOMJEGYZÉK

Vájákhél – Ádár

Szombat, hétköznapok és Ádár

I. A „magátó” elvégzetett munka	3
II. „Hat napon át dolgozz...!” – a munka spirituális kötelesség	14
III. <i>Ádár</i> – A korlátlan öröm hónapja	16

Kiadványunk próbakiadás.
Amennyiben megjegyzésük, javaslatuk van,
az alábbi elérhetőségeken várjuk azokat:
Telefon: +36 1 268 0183
E-mail: *szichot@zsido.com*

